

«ВИДИ ТА ПІДВИДИ БУДІВЕЛЬНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ. ПРЕДМЕТ ТА ЗАВДАННЯ»

1.1 Види судових експертиз, їх класифікація

В експертних установах України проводяться види експертиз (класифікація за галузями знань), які передбачені Інструкцією про призначення та проведення судової експертизи, затвердженою наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (див. дод. 1).

З розвитком науки, появою нових технологій, зміною соціальних умов життя суспільства галузі дослідження судової експертизи поступово розширюються.

Сучасний розвиток комп'ютерної техніки і програмного забезпечення дає змогу значно розширити сферу застосування ЕОМ у процесі судово-економічної експертизи, залучити ком-п'ютер до виконання будь-яких логічних, аналітичних, розрахункових чи інших процедур бухгалтерського обліку.

Єдиної класифікації судових експертиз ані в теорії, ані на практиці поки що немає. Принципову схему класифікації судових експертиз за **організаційними, процесуальними ознаками та за видами** наведено на рисунку 1.

Повторна експертиза призначається в разі порушення встановлених вимог і правил під час проведення первинної експертизи на вимогу замовника експертизи за наявності його обґрунтованих претензій до висновку первинної експертизи, а саме: коли існують сумніви у правильності висновку експерта, пов'язані з його недостатньою обґрунтованістю, або з тим, що висновки експертизи суперечать іншим матеріалам справи, а також у разі істотного порушення процесуальних норм, які регламентують порядок призначення і проведення експертизи.

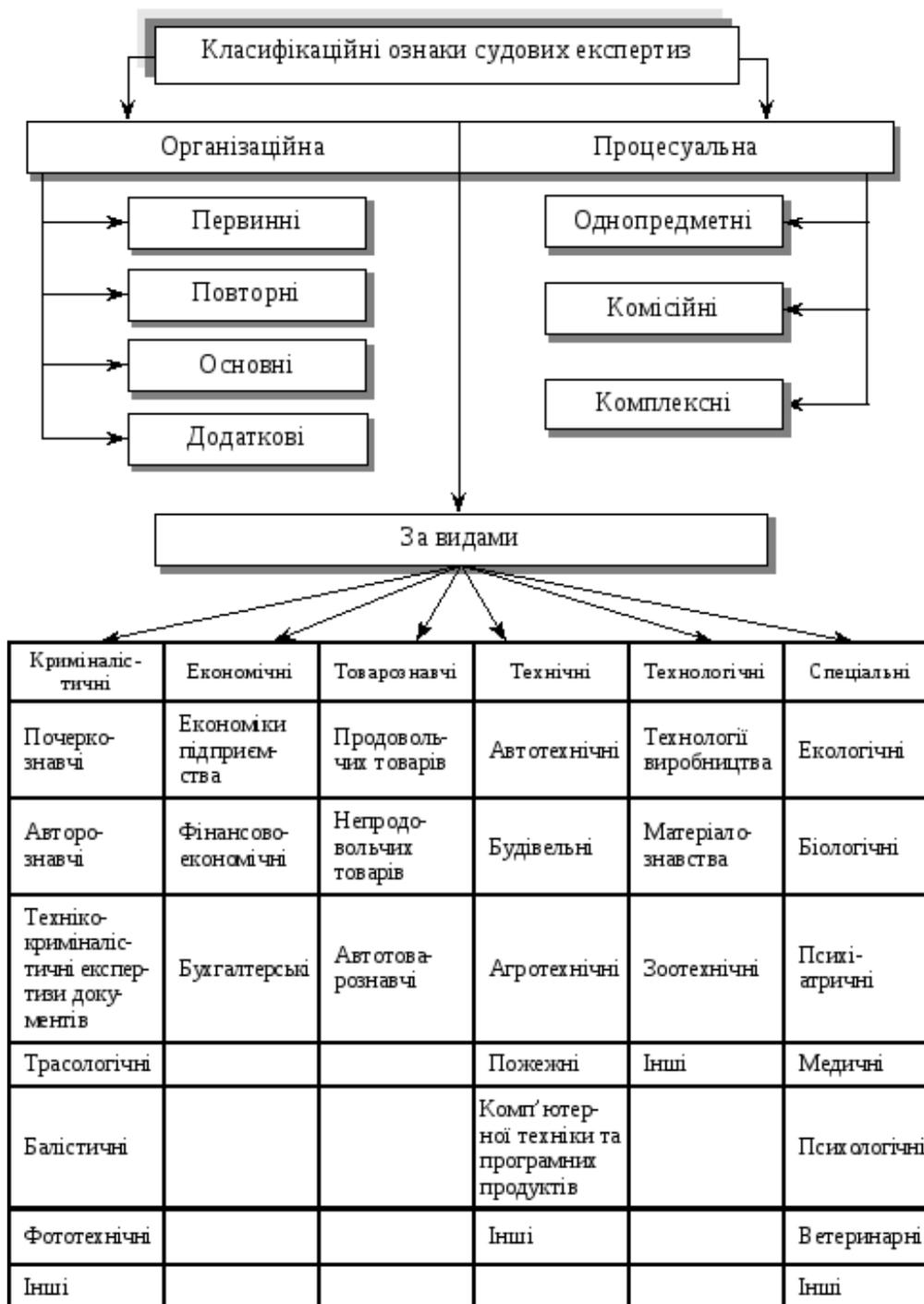

Рисунок 1 – Схема класифікації судових експертиз за ознаками

Основною є експертиза, яка повністю вирішує всі завдання, поставлені перед нею відносно справи, що розслідується.

Додаткова експертиза проводиться в разі суттєвої зміни попередніх обставин виконання проектів на час проведення експертизи, етапів робіт та на вимогу замовника експертизи. Додаткова експертиза призначається після розгляду судом (слідчим) висновку первинної експертизи, якщо з'ясується, що усунути неповноту або неясність висновку через допит експерта неможливо.

У постанові (ухвалі) про призначення додаткової експертизи суду необхідно зазначити, які висновки експерта суд вважає неповними чи неясними або які обставини зумовили необхідність розширення експертного дослідження. Проведення додаткової експертизи може бути доручене тому самому або іншому експертові.

У випадках, коли виникає необхідність провести дослідження нових об'єктів або щодо інших обставин справи, суд призначає **нову експертизу**, яка не є додатковою.

Відповідно до вимог чинного законодавства в постанові (ухвалі) про призначення додаткової чи повторної експертизи обов'язково вказуються мотиви та підстава її призначення.

Однопредметною є експертиза, під час проведення якої досліджують один вид діяльності (бухгалтерської, медичної), тому в ній беруть участь експерти однієї спеціальності (бухгалтери, лікарі).

Комісійна експертиза призначається у випадках, коли є потреба провести дослідження за участю кількох експертів-фахівців у одній галузі знань. У разі призначення для проведення експертизи двох чи більше експертів того самого фаху одному з них керівник експертної установи (структурного підрозділу) надає право координувати діяльність інших експертів, розробляти спільний план досліджень і керувати нарадою експертів.

Комплексна експертиза призначається у випадках, коли необхідно провести дослідження за участю кількох експертів, які є фахівцями у різних галузях знань.

Під час проведення комплексних досліджень експерти використовують дані кількох галузей знань, застосовуються різні науково-технічні методи і прийоми; у дослідженні, як правило, беруть участь кілька спеціалістів, які репрезентують різні галузі знань.

Комплекс досліджень речових доказів у справі може бути здійснений шляхом призначення кількох різних за своїм предметом експертиз, наприклад, економічної, почеркознавчої, технічної експертизи документів.

Головним завданням комплексної експертизи є розв'язання питань, які належать до суміжних знань експертів, тобто таких, що лежать у спільній площині кількох (двох і більше) галузей знань.

За встановленими правилами експерти, котрі проводять комплексну експертизу, складають один акт експертизи, відповідаючи за його зміст та зроблені на основі дослідження висновки.

Перевага комплексного дослідження полягає в тому, що тут досягається всебічність вивчення (дослідження) речових доказів та завдяки цьому більша

вірогідність правильного вирішення поставленого перед експертизою завдання.

Складання єдиного висновку комплексної експертизи є більш доцільним, тому що в цьому разі в одному документі в узагальненому і систематизованому вигляді даються повні відповіді на поставлені перед експертизою запитання. Це значно полегшує використання й оцінку експертного висновку для слідчих та суддів.

Крім організаційних, процесуальних ознак та за її видами судову експертизу класифікують:

за місцем проведення:

- експертизи, які проводяться в експертних установах;
- експертизи, які проводяться в неекспертних установах.

Законодавство України дозволяє залучати до здійснення експертиз експертів-фахівців, котрі володіють спеціальними знаннями, для вирішення конкретних питань, що виникають у ході судової справи.

Різноманітність вирішуваних питань найчастіше не дозволяє одержати на них відповіді в рамках експертних установ. Використання досягнень науково-технічного прогресу значно розширює за сучасних умов можливості науково-дослідних інститутів у проведенні нових видів експертиз.

Підставою для проведення експертиз в експертних установах є передбачений законом процесуальний документ про призначення експертизи, складений уповноваженою на те особою (постанова слідчого, визначення суду).

Організаційне, матеріально-технічне забезпечення виконання експертиз, контроль за своєчасним їх проведенням і за дотриманням законів та інших нормативно-правових актів з питань експертизи покладаються на керівника експертної установи.

За термінами проведення. Строки проведення експертиз установлюються керівником експертної установи (її структурного підрозділу) в межах:

10 днів – за матеріалами з невеликою кількістю об'єктів і нескладним характером дослідження;

1-го місяця – за матеріалами з великою кількістю об'єктів чи зі складним характером дослідження.

Якщо експертиза не може бути виконана у зазначені строки, більший термін установлюється за домовленістю з органом чи особою, що призначили експертизу, після попереднього вивчення експертом наданих матеріалів. Попереднє вивчення не має перевищувати 5 днів.

Строк проведення експертизи починається з робочого дня, наступного за днем надходження матеріалів до експертної установи, і закінчується у день направлення їх особі або органу, які призначили експертизу. У строк проведення експертизи не включається термін виконання клопотань експерта, пов'язаних з витребуванням додаткових матеріалів або усуненням інших недоліків, допущених особою або органом, які призначили експертизу.

1.2 Предмет та завдання

Для того щоб розкрити тему **предмета та завдань** будівельної експертизи на максимально глибокому рівні, необхідно розглянути їх через призму методології, права та інженерної практики.

Нижче наведено розширений аналіз, що структурує ці поняття для цивільного та промислового секторів.

Предмет та завдання будівельної експертизи: Поглиблений аналіз

1. Предмет будівельної експертизи

Предмет експертизи – це коло фактичних даних та обставин, які встановлюються за допомогою спеціальних знань у галузі проектування, зведення, експлуатації, реконструкції та демонтажу будівель і споруд.

У вузькому розумінні предметом є конкретні запитання, поставлені на вирішення експерту, а у широкому — це відповідність фактичного стану об'єкта нормативним вимогам.

Складові предмета дослідження:

- **Технічна відповідність:** Факт дотримання вимог ДБН, ДСТУ, ПУЕ (Правил улаштування електроустановок) та пожежних норм.
- **Вартісна відповідність:** Обґрунтованість витрат матеріальних та фінансових ресурсів, закладених у кошторис або фактично витрачених.
- **Причинно-наслідковий зв'язок:** Механізм виникнення пошкоджень (наприклад, зв'язок між порушенням гідроізоляції фундаменту та появою тріщин на фасаді).
- **Процесуальна відповідність:** Наявність та правильність заповнення виконавчої документації (журналів робіт, сертифікатів на матеріали).

2. Завдання будівельної експертизи

Завдання поділяються на загальні (типові для всіх видів) та специфічні (залежно від галузі – цивільна чи промислова).

А. Загальні (універсальні) завдання:

1. **Визначення обсягів та вартості робіт:** Перевірка, чи відповідає обсяг робіт, вказаний в актах (КБ-2в), фактично збудованому.

2. **Оцінка технічного стану:** Встановлення ступеня зносу конструкцій, визначення категорії стану (задовільний, непридатний до експлуатації, аварійний).

3. **Розподіл нерухомості:** Розробка технічно можливих варіантів поділу об'єкта між власниками згідно з їхніми частками.

4. **Аналіз проектно-кошторисної документації:** Виявлення помилок у розрахунках конструкцій або штучного завищення вартості матеріалів.

Б. Специфічні завдання для цивільного будівництва

– **Завдання щодо інсоляції та мікроклімату:** Встановлення, чи не порушує нова новобудова норми освітленості сусідніх будинків.

– **Завдання щодо перепланування:** Визначення, чи є стіна несучою та які зміцнюючі конструкції (ригелі, швелери) потрібні для влаштування прорізу.

– **Завдання щодо оцінки шкоди:** Визначення точного переліку робіт для ліквідації наслідків заливки квартири (включаючи обробку від грибка та заміну комунікацій).

– **Завдання щодо звукоізоляції:** Визначення причин високої чутності між квартирами та перевірка складу міжповерхового перекриття.

В. Специфічні завдання для промислового будівництва

– **Завдання щодо вібраційної стійкості:** Розрахунок впливу роботи промислових агрегатів на фундаменти та каркас будівлі.

– **Завдання щодо агресивних середовищ:** Дослідження глибини корозії бетону та металу під впливом хімічних випарів у цехах.

– **Завдання щодо промислової безпеки:** Експертиза залишкового ресурсу експлуатації висотних споруд (димових труб, веж) та споруд для зберігання небезпечних речовин.

– **Завдання щодо підкранових конструкцій:** Виявлення деформацій рейок та зносу підкранових балок, що можуть призвести до падіння крана.

Завдання щодо складських навантажень: Розрахунок гранично допустимого навантаження на 1 м^2 промислової підлоги для стелажного зберігання.

3. Методи вирішення завдань

Для виконання цих завдань експерти використовують комплекс методів:

- **Органолептичний метод:** Візуальний огляд, фіксація видимих дефектів.
- **Метод неруйнівного контролю:** Ультразвукове сканування, магнітометрія (пошук арматури), тепловізійна зйомка.
- **Метод руйнівного контролю:** Відбір кернів (зразків бетону) для випробування під пресом у лабораторії.
- **Геодезичний метод:** Використання тахеометрів та лазерних сканерів для виявлення відхилень будівель від вертикалі (кренів).
- **Розрахунково-конструктивний метод:** Повторне моделювання конструкції у спеціалізованому ПЗ (наприклад, SCAD або Lira) для перевірки проектних рішень.

4. Результат виконання завдань

Кінцевим продуктом є **Висновок експерта**, який має містити:

1. **Дослідну частину:** Опис усіх проведених замірів та розрахунків.
2. **Синтезуючу частину:** Обґрунтування того, як технічні дані впливають на юридичну чи економічну суть справи.
3. **Висновки:** Чіткі та однозначні відповіді на поставлені завдання ("Відповідає/Не відповідає", "Вартість становить...", "Причиною є...").

Чому це важливо?

Чітке формулювання **завдання** на початку експертизи визначає її успіх. Наприклад, неправильно сформульоване питання про "вартість будинку" замість "вартості відновлювального ремонту" може призвести до того, що суд не прийме висновок як доказ.